

goria virgiliana»; «L'antica esegesi virgiliana»; «Il catalogo dei grandi dannati»; «I primi lettori»; «Lo scenario siciliano delle *Dirae*»; «La *toga calda* di Titiro».

Joan Gómez i Pallarès

F. DELLA CORTE
«*Gli Spettacoli*» di Marziale
tradotti e commentati

Università di Genova.

Facoltà di Lettere.

Publicazioni dell'Istituto
di Filologia Classica e Medievale,
núm. 90. Gènova 1986, 67 pp.

Aquest comentari del primer llibre d'epigrames de Marcial —el *De Spectaculis* o *Spectaculorum liber*—, fet per Francesco della Corte, respon al desig de l'*Istituto di Filologia Classica e Medievale* de la Universitat de Gènova, manifestat ja en altres ocasions, de tornar a posar en circulació textos que havien deixat de publicar-se o reeditar-se feia anys: en aquest cas es tracta de la tercera edició d'aquest comentari, publicat per primera vegada l'any 1946.

Com passa amb d'altres textos del mateix della Corte, el valor intrínsec del comentari no reposa pas en aportacions especials en el camp de la fixació del text (utilitza l'edició d'Ugo Carratello, *Epigrammaton liber*. In-

troduzione e testo critico, Genova, 1980), sinó més aviat en la divulgació, en aquest cas, de la probablement primera obra escrita de Marcial, cap al voltant de l'any 80 dC.

El llibre, però, no renuncia pas a exposar alguns dels problemes que afecten el *De Spectaculis* i, en aquest sentit, planteja i resol clarament la qüestió d'atribuir o no el text llatí a Domicià, i d'on va poder sortir aquesta hipòtesi (*Premessa*). A més, la introducció constitueix un valuós element d'aproximació al text de Marcial, i tampoc no es descuida de fer (aquest és, en el fons, un llibre per a estudiants universitaris) un comentari a la tradició manuscrita i un *Index lectionum* (p. 19), extret de l'edició de Carratello.

Tipogràficament, el llibre disposa el text llatí a l'esquerra del lector i la traducció a la dreta, conservant el paral·lelisme adequat. El breu comentari a cada epigrama es troba al final del llibre.

Només cal, ja, esperar que aquest comentari pugui fer, avui dia, el mateix servei que va fer en anys pretèrits, i desitjar que no es deturi aquí la feina de recuperació iniciada pels editors genovesos de l'Istituto de Filologia Classica e Medievale.

Joan Gómez i Pallarès